

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Blask prawdy i miłości. *Humanae vitae* i *Veritatis splendor* dzisiaj” (Lublin, dn. 5 grudnia 2018 r.)

Pięćdziesiąta rocznica publikacji przez św. Pawła VI encykliki *Humanae vitae* oraz dwadzieścia pięć lat od ogłoszenia encykliki św. Jana Pawła II *Veritatis splendor* były okazją do zorganizowania dorocznej międzynarodowej konferencji naukowej Instytutu Teologii Moralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Miała ona miejsce w Kolegium Jana Pawła II na terenie uczelni 5 grudnia 2018 r. pod hasłem: *Blask prawdy i miłości. „Humanae vitae” i „Veritatis splendor” dzisiaj*, gromadząc gości z zagranicy i Polski, a także licznych uczestników, pragnących zgłębić problematykę moralną Kościoła katolickiego.

Otwarcia obrad dokonał ks. prof. KUL dr hab. Sławomir Nowosad, dziekan Wydziału Teologii KUL, który przypomniał krótko kontekst powstania obydwu papieskich encyklik. Przypomniał, że św. Paweł VI chciał opisać fundamentalne znaczenie ludzkiej miłości, zaś papież Polak postawił sobie za cel wyjaśnienie, na czym polega moralność chrześcijańska, która winna kierować się prawdą. Wyraził przekonanie, że warto do wielkich rzeczy wracać po latach, ponieważ z dystansu widać lepiej istotę tych profetycznych dokumentów papieskich, a także ich aktualność. Zacytował także słowa abpa Filadelfii Charlesa Josepha Chaputa, który przy okazji wspomnienia św. Jana Pawła II stwierdził, że wiele dokumentów Kościoła i ludzi będzie zapomnianych, ale *Veritatis splendor* nigdy nie będzie zapomniana, ponieważ jej treść zawiera prawdę.

Pierwszą sesję, prowadzoną przez ks. prof. KUL dr hab. Mariana Pokrywkę z KUL, rozpoczął referat ks. prof. Livio Meliny z Papieskiego Instytutu Teologicznego Jana Pawła II dla Nauk o Małżeństwie i Rodzinie w Rzymie, poświęcony tematowi: *Attualità dell’insegnamento di „Humanae vitae” e di „Veritatis splendor”* [Aktualność nauczania „*Humanae vitae*” i „*Veritatis splendor*”], wygłoszony w języku włoski, z tłumaczeniem, przygotowanym przez ks. dr. Wojciecha Kućkę z UKSW w Warszawie. Ks. prof. Melina zauważył, że odpowiedzią na wstrząs po publikacji *Humanae vitae* była encyklika *Veritatis splendor*, której celem stało się zabezpieczenie fundamentów moralnych i wznoszonej na skale zdrowej doktryny moralnej Kościoła. Zwrócił także uwagę, że obydwa dokumenty bywają przemilczane przez niektórych współczesnych moralistów, poszukujących rzekomo nowego paradygmatu moralności. Wymienił kluczowe punkty doktryny

moralnej *Veritatis splendor*: naturę prawa moralnego i autorytet Magisterium Kościoła, prawo naturalne, sumienie moralne oraz problem łaski w zachowywaniu prawa Bożego. Odnosił się także do aktualnej dyskusji na temat duszpasterskiego wymiaru relacji miłosierdzia i prawdy, zwłaszcza po publikacji adhortacji papieża Franciszka *Amoris laetitia* z 2016 r.

Drugi referat pierwszej sesji wygłosił ks. dr Paweł Gałuszka z Wydziału Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Krakowskiej, w którym postawił problem: *Czy normy moralne służą osobie? „Veritatis splendor” w świetle „Memoriału z Krakowa”*. Przybliżył w nim prace krakowskiej komisji, która pomagała nowo mianowanemu kard. Karolowi Wojtyła w przygotowaniu materiałów pomocniczych dla papieża Pawła VI w tworzeniu encykliki o zagadnieniu seksualności. Ks. Gałuszka cytował badania ze swojej pracy doktorskiej, opublikowanej zarówno w języku włoskim, jak i polskim (*Karol Wojtyła e Humanae vitae. Il contributo dell'Arcivescovo di Cracovia e del gruppo di teologi polacchi all'enciclica di Paolo VI*, Siena 2017; *Karol Wojtyła i „Humanae vitae”. Wkład arcybiskupa krakowskiego i grupy polskich teologów w encyklikę Pawła VI*, Warszawa 2018). Prelegent podkreślił również, że dokumenty Wojtyły miały rangę oficjalnego stanowiska Episkopatu Polski. Papież Paweł VI po ich otrzymaniu prosił o dalsze zaangażowanie w recepcję *Humanae vitae*, o czym wspominał sam kard. Wojtyła w związku z wizytą *ad limina Apostolorum* w 1968 r., tuż po publikacji encykliki. Opinia, że głos krakowski nie miał wpływu na encyklikę lub jej recepcję wydaje się, zdaniem ks. Gałuszki, niesłuszny. Ks. Gałuszka skupił się na omówieniu *Memoriału z Krakowa*. Dodał, że należy połączyć idee *Memoriału z Krakowa* z późniejszą publikacją Wojtyły *Osoba i czyn*. Powinno się rozróżnić ingerencję w ludzką płciowość od ingerowania w świat stworzony, gdyż to pierwsze dotyczy szczególnie ludzkiej godności. Wojtyła podkreślał zaś rodzicielski charakter zespolenia małżonków. Życie seksualne stanowi teren, na którym jeden człowiek może przekazywać drugiemu pewne informacje. Dziś natomiast, stwierdził ks. dr Gałuszka, poza oderwaniem aktu seksualnego od obiektywnej normy pojawia się ryzyko indywidualizacji życia małżeńskiego. Podsumowując prelegent podkreślił, że propozycja *Memoriału*, by wyjść od charakteru stwórczego natury ludzkiej w dyskusji o antykoncepcji pozwoliła w nowy sposób spojrzeć na naturę ludzką.

Druga sesja, prowadzona przez ks. prof. KUL dr hab. Sławomira Nowosada z KUL, składała się z dwóch wystąpień w języku angielskim. Prof. Oliver O'Donovan z University of Edinburgh i University of Oxford zaprezentował temat: *Person and Conscience. Augustinian Stands in John Paul II's Ethics [Osoba i Sumienie. Augustyńskie stanowisko w etyce Jana Pawła II]*. Jego zdaniem w myśli papieża Wojtyły dominują dwa augustiańskie motywy, oparte na myśli Maxa Schelera i Henriego de Lubaca. W wystąpieniu prof. O'Donovan przybliżył rozumienie

osoby i sumienia w augustyńskiej perspektywie filozoficznej i teologicznej. Kolejny referat: *John Paul II's Theology of Law. An Evangelical Appreciation* [Teologia prawa według Jana Pawła II. Uznanie ewangeliczne], przedstawiła prof. Joan Lockwood O'Donovan z University of St. Andrews, Oxford, Edinburgh i Atlancie. Podjęła w nim temat przychylnych głosów teologów reformacji angielskiej na temat rozumienia prawa w ujęciu encykliki *Veritatis splendor*. Wychodząc od uzasadnienia, że Jezus Chrystus zjednoczył objawienie prawa i wolności w ludzkim życiu moralnym, poprzez ukazanie potępiającej roli prawa, zwróciła ona uwagę na misję Kościoła, polegającą na pokazywaniu wypełnienia prawa przez Chrystusa.

W dyskusji podjęto temat potępiającego charakteru prawa i próby zrozumienia tego tematu w perspektywie cierpienia i krzyża. Zauważono także temat kwestii sumienia jako powszechnego doświadczenia daru dla człowieka od Stwórcy oraz scholastycznego pojęcia *conscientia*, czyli odniesienia do wiedzy, rozumianej jako ocena czynu w kontekście obiektywnego prawa Bożego. Podkreślono również, że św. Jan Paweł II był postrzegany najpierw z rezerwą przez protestantów, ale zaczęto go traktować jako poważnego adwersarza w dyskusji właśnie po publikacji *Veritatis splendor*.

Trzecia, ostatnia sesja, była prowadzona przez ks. dr. Wojciecha Kućkę z UKSW w Warszawie. Pierwszy referat w tej części ks. prof. Jarosław Merecki z Papieskiego Instytutu Teologicznego Jana Pawła II dla Nauk o Małżeństwie i Rodzinie w Rzymie poświęcił zagadnieniu: *Natura czynu a antykoncepcja. Dlaczego antykoncepcja jest „contra naturam”?* Prelegent wyszedł od interpretacji prawa naturalnego oraz konieczności powrotu do sytuacji pierwotnej niewinności, podkreślając, że tylko człowiek jest osobą i na dar może odpowiedzieć mistyką daru. W teologii ciała Jana Pawła II płciowość jest darem, niesie określone przesłanie, na podstawie którego osoba ludzka jest i staje się mężczyzną lub kobietą, poprzez płć konstryuuje się w relacji do drugiej osoby. Ks. Merecki dodał, że jednorodność somatyczna mężczyzny i kobiety są potwierdzeniem równej godności, zaś ciało od początku posiada sens oblubieńczy, jest dane, by wyrazić dar złożony w miłości. W perspektywie *Humanae vitae* sens rodzicielstwa jest nieodłącznie związany z aktem seksualnym. Mogą jednak małżonkowie godziwie chcieć unikać poczęcia dziecka, jeśli dostosują się do naturalnego rytmu kobiety. Prelegent przywoływał argumentacje filozofów: Elisabeth Anscombe i Roberta Spaemana, którzy twierdzili, że akt antykoncepcji prowadzi do wynaturzenia aktu seksualnego, natomiast zdaniem włoskiego filozofa Augusto del Noce współczesny nihilizm zawsze pojmuje miłość na sposób homoseksualny, nawet jeśli chodzi o relację heteroseksualną, bo zawsze wtedy sens jednoczący zostaje odłączony od sensu prokreatywnego. Ks. prof. Merecki powiedział, że należy oddać hołd wysiłkowi podjętemu w *Amoris laetitia*, by włączyć rzeczywistość rodzin i seksualności do

tematów poruszanych przez Kościół, a choć kwestia antykoncepcji nie zostaje w tym dokumencie poruszona, to Kościół nie może o niej mówić bez brania pod uwagę kobiecego punktu widzenia.

Ostatnim wystąpieniem sympozjalnym podzieliła się z zebranymi prof. Monika Grygiel z Papieskiego Instytutu Teologicznego Jana Pawła II dla Nauk o Małżeństwie i Rodzinie w Rzymie, poświęcając je tematowi: *Rozwój osobowości dziecka w kontekście odpowiedzialnego rodzicielstwa*. Przywołując badania współczesnym lekarzy, jak np. Donalda Woodsa Winnicotta, omówiła transpokeniową transmisję życia psychicznego w rodzinie. Podkreśliła, że poczęte dziecko pobudza zmiany w ciele matki i odwrotnie, zatem od tego, w jaki sposób matka obchodzi się z ciałem dziecka, zależy możliwość ekspresji dziecka. Prof. Grygiel uzasadniła, że odpowiedzialne rodzicielstwo to odpowiedź na pytania o własną tożsamość, a także o różnicę pokoleniową, zaś przestrzeń odpowiedzialności jest przestrzenią rodzenia.

W dyskusji została podjęta kwestia godności kobiet w wypowiedziach św. Pawła VI, który pisał tekst encykliki *Humanae vitae*, myśląc życzliwie o kobietach, zaś niewłaściwy jest argument, podjęty przez Monique Baujard na łamach *L'Osservatore Romano*, jakoby był to dokument napisany przez mężczyzn dla mężczyzn, którzy chcą normować intymne życie kobiet. W kolejnych pytaniach omówiono krótko skutki aborcji w życiu mężczyzn i roli sumienia w tej dziedzinie. Prelegenci wskazali, że dobrze ukształtowane sumienie jest otwarte na pouczenia, tymczasem dziś sumienie stało się instancją ostatecznej decyzji, która już nie potrzebuje żadnego pouczenia. Współcześnie mówi się raczej o człowieku sumienia, gdy człowiek odstępuje od powszechnie uznanych norm. Prof. Grygiel zauważyła temat hospicjów perinatalnych, które powstają w Italii, a polegają na tym, że podczas ciąży, gdy jest ryzyko śmierci dziecka, tego typu instytucje oferują informacje, pomoc, bliskość, także w chwili porodu i po urodzeniu się dziecka, gdy okazuje się czasem, że dzieci rodzą się zdrowsze niż przewidywano lub dziecko żyje mimo przewidywanych patologii. W takich miejscach dziecko nie umiera w łóżku, ale w objęciu matki lub lekarza, co jest ważne dla rodziny, w której historię wchodzi dziecko. Ks. Gałuszka zaś zauważył, że dzieci w rodzinie nie mają dobrych wzorców, a także widać atak na osobę ojca, żeby go zdyskredytować, stąd temat odpowiedzialnego rodzicielstwa, który wiąże się z koniecznością zaangażowania zarówno kobiety, jak i mężczyzny. Bp prof. Józef Wróbel dodał, że kobiety są bardziej wrażliwe na trwałość małżeństwa, zwłaszcza nie godząc się na rozwód, zaś w życiu małżeńskim wielu wydaje się, że najłatwiej użyć antykoncepcji, ponieważ metody naturalne domagają się pewnego oglądu, regulacji pożądliwości.

Obrady podsumował ks. prof. Tadeusz Zadykowicz, dyrektor Instytutu Teologii Moralnej KUL. Podwójna perspektywa spojrzenia na moralność

chrześcijańską – z punktu widzenia dwóch dokumentów: *Humanae vitae* i *Veritatis splendor* – pozwoliła prelegentom i uczestnikom uchwycić nieprzemijającą aktualność Magisterium Kościoła katolickiego, które pozostając niezmiennie w kwestii doktryny, szuka nowego języka w dotarciu do sumień wierzących. Lubelskie międzynarodowe sympozjum było jednym z nielicznych na ten temat w Polsce w roku rocznic publikacji papieskich dokumentów.

ks. dr Wojciech Kućko
Wydział Studiów nad Rodziną – UKSW w Warszawie